Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

z 22. februára 2018 *

„Nesplnenie povinnosti členským štátom – Smernica 91/271/EHS – Čistenie komunálnych odpadových vôd – Rozsudok Súdneho dvora o určení nesplnenia povinnosti – Nevykonanie – Článok 260 ods. 2 ZFEÚ – Peňažné sankcie – Paušálna pokuta – Penále“

Vo veci C-328/16,

ktorej predmetom je žaloba o nesplnenie povinnosti podľa článku 260 ods. 2 ZFEÚ, podaná 10. júna 2016,

Európska komisia, v zastúpení: G. Zavvos, E. Manhaeve a D. Triantafyllou, splnomocnení zástupcovia, s adresou na doručovanie v Luxemburgu,

žalobkyňa,

proti

Helénskej republike, v zastúpení: E. Skandalou, splnomocnená zástupkyňa, s adresou na doručovanie v Luxemburgu,

žalovanej,

SÚDNY DVOR (tretia komora),

v zložení: predseda tretej komory L. Bay Larsen (spravodajca), sudcovia J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby a M. Vilaras,

generálny advokát: N. Wahl,

tajomník: R. Schiano, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 22. júna 2017,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vydal tento

* Jazyk konania: gréčtina.

Rozsudok

1 Európska komisia svojou žalobou navrhuje, aby Súdny dvor:

– konštatoval, že Helénska republika si tým, že neprijala všetky opatrenia potrebné na vykonanie rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), nesplnila povinnosti, ktoré jej vyplývajú z článku 260 ods. 1 ZFEÚ,

– uložil Helénskej republike povinnosť zaplatiť Komisii navrhované penále vo výške 34 974 eur za každý deň omeškania s vykonaním rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), odo dňa vydania rozsudku v tejto veci až do úplného vykonania rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385),

– uložil Helénskej republike povinnosť zaplatiť Komisii dennú paušálnu pokutu vo výške 3 828 eur odo dňa vyhlásenia rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), až do dňa vydania rozsudku v tejto veci alebo do dňa vykonania rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), ak bude vykonaný pred uvedeným vydaním a

– uložil Helénskej republike povinnosť nahradiť trovy konania.

Právny rámec

2 Podľa článku 1 smernice Rady 91/271/EHS z 21. mája 1991 o čistení komunálnych odpadových vôd (Ú. v. ES L 135, 1991, s. 40; Mim. vyd. 15/002, s. 40), zmeneného smernicou Komisie 98/15/ES z 27. februára 1998 (Ú. v. ES L 67, 1998, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 26) (ďalej len „smernica 91/271“), sa táto smernica týka zberu, čistenia a vypúšťania komunálnych odpadových vôd a čistenia a vypúšťania odpadovej vody z určitých priemyselných odvetví. Cieľom tejto smernice je chrániť životné prostredie pred nepriaznivými vplyvmi vypúšťania komunálnej odpadovej vody.

3 Článok 2 tejto smernice vo svojom bode 1 definuje „komunálne odpadové vody“ ako „odpadové vody z domácností alebo zmes odpadových vôd z domácností s priemyselnou odpadovou vodou a/alebo splaškovou dažďovou vodou“. Tento článok definuje vo svojom bode 4 tiež pojem „aglomerácia“ ako oblasť, v ktorej sa osídlenie alebo hospodárska činnosť natoľko koncentrujú, že je opodstatnené odvádzať z nich komunálne odpadové vody do čističky komunálnych odpadových vôd alebo na miesto ich konečného vypúšťania, a vo svojom bode 6 definuje pojem populačný koeficient (ďalej len p. k.) ako „množstvo organického biologicky odbúrateľného znečistenia vyjadrené hodnotou ukazovateľa na biochemickú spotrebu kyslíka za prvých päť dní (BOD5) ekvivalentnou 60 g za deň“. V bode 8 uvedeného článku je „sekundárne čistenie“ definované ako „čistenie komunálnych odpadových vôd zahŕňajúce vo všeobecnosti biologické čistenie a sekundárne usadzovanie alebo iný proces, ktorý spĺňa požiadavky stanovené v tabuľke 1 prílohy I“.

4 Podľa článku 3 ods. 1 uvedenej smernice:

„Členské štáty zabezpečia, že všetky aglomerácie sú vybavené zbernými systémami pre komunálnu odpadovú vodu…

Pre vypúšťanie komunálnych odpadových vôd do zberných vôd, ktoré sa považujú za ‚citlivé oblasti‘, ako sú definované podľa článku 5, členské štáty zabezpečia, že zberné systémy sa zabezpečia pre aglomerácie s viac ako 10 000 p. k. najneskôr do 31. decembra 1998.

Tam, kde nie je vytvorenie zberného systému opodstatnené buď kvôli tomu, že by nepredstavoval prínos pre životné prostredie, alebo by vyžadoval rozsiahle náklady, použijú sa individuálne systémy alebo iné primerané systémy dosahujúce rovnakú úroveň ochrany životného prostredia.“

5 Všeobecné pravidlá platné pre komunálne odpadové vody sú uvedené v článku 4 tejto istej smernice, ktorý vo svojom odseku 1 stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, že komunálne odpadové vody vstupujúce do zberných systémov prejdú pred vypustením sekundárnym čistením alebo ekvivalentným čistením takto:

– najneskôr do 31. decembra 2000 pre všetky vypúšťania z aglomerácií s p. k. viac ako 15 000,

…“

6 Článok 5 ods. 1 a 2 smernice 91/271 stanovuje:

„1. Na účely odseku 2 členské štáty identifikujú do 31. decembra 1993 citlivé oblasti podľa kritérií stanovených v prílohe II.

2. Členské štáty zabezpečia, že komunálne odpadové vody vstupujúce do zberných systémov prejdú pred vypustením v citlivých oblastiach náročnejším čistením ako tým, ktoré je uvedené v článku 4, najneskôr do 31. decembra 1998 pre všetky vypúšťania z aglomerácií s viac ako 10 000 p. k.“

Rozsudok z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385)

7 Súdny dvor vo svojom rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), rozhodol, že Helénska republika si tým, že neprijala potrebné opatrenia na inštalovanie zberného systému komunálnych odpadových vôd v regióne Thriasio Pedio a tým, že nezaviedla náročnejšie čistenie než sekundárne čistenie komunálnych odpadových vôd v danom regióne skôr, než sú vypustené do citlivej oblasti zálivu Elefsina, nesplnila povinnosti vyplývajúce z článku 3 ods. 1 druhého pododseku a z článku 5 ods. 2 smernice Rady 91/271.

Konanie pred podaním žaloby a konanie pred Súdnym dvorom

8 V rámci kontroly výkonu rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), požiadali útvary Komisie grécke orgány listom zo 6. augusta 2004 o informácie o opatreniach prijatých na účely výkonu tohto rozsudku.

9 Listom zo 14. júna 2005 tieto orgány zaslali útvarom Komisie časový rozvrh týkajúci sa vykonania prác potrebných na dosiahnutie súladu s uvedeným rozsudkom. Podľa tohto časového rozvrhu mal byť zberný systém komunálnych odpadových vôd z regiónu Thriasio Pedio uvedený do prevádzky 20. júna 2009.

10 Vo výzve z 10. apríla 2006 Komisia informovala grécke orgány, že ešte nedošlo k dosiahnutiu súladu s požiadavkami rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385).

11 Grécke orgány vo viacerých písomných odpovediach zdôraznili lehotu stanovenú v rozhodnutiach Komisie, ktorými sa schvaľuje spolufinancovanie projektov určených na zabezpečenie dosiahnutia tohto súladu z Kohézneho fondu, konkrétne do 31. decembra 2009. Grécke orgány konkrétne vo svojej odpovedi z 29. júna 2006 uviedli, že táto lehota bude dodržaná napriek zisteným omeškaniam.

Navyše grécke orgány informovali Komisiu o skutočnosti, že návrh na vydanie predbežného opatrenia podaný proti výsledku verejného obstarávania, ktoré v tomto kontexte vyhlásila, mohol viesť k prieťahom.

12 Helénska republika sa domnievala, že rozsudok z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), mal byť vykonaný realizáciou viacerých projektov:

– výstavba čističky komunálnych odpadových vôd (ďalej len „čistička“),

– výstavba hlavných kanalizácií pre sieť komunálnych odpadových vôd (ďalej len „základná sieť“),

– výstavba potrubí pre sieť komunálnych odpadových vôd (ďalej len „sekundárna sieť“),

– napojenie jednotlivých obydlí a priemyselných oblastí v regióne Thriasio Pedio, konkrétne aglomerácie Aspropyrgos, Elefsina, Mandra a Magoula, na sieť komunálnych odpadových vôd (ďalej len „terciárna sieť“).

13 Grécke orgány vo svojich ďalších odpovediach oznámili Komisii, že výstavba základnej siete prebiehala s omeškaním z dôvodu technických ťažkostí a že výstavba sekundárnej siete prebiehala s omeškaním z dôvodu opravného prostriedku podaného na Symvoulio tis Epikrateias (Štátna rada, Grécko).

14 Grécke orgány poukázali na niektoré právne a technické ťažkosti, ktoré bránili pokračovaniu prác týkajúcich sa dosiahnutia súladu, a požiadali grécke orgány o predĺženie lehoty stanovenej v rozhodnutiach o spolufinancovaní týchto prác, pričom k tejto žiadosti priložili nový časový rozvrh týkajúci sa vykonania týchto prác. Podľa tohto časového rozvrhu mala byť výstavba základnej siete a čističky dokončená 31. júla 2010 a výstavba sekundárnej siete 1. augusta 2010.

15 Komisia zaslala Helénskej republike 2. februára 2009 odôvodnené stanovisko a 7. mája 2010 doplňujúcu výzvu.

16 Grécke orgány informovali Komisiu o vývoji situácie vo viacerých písomných odpovediach a na stretnutiach v období od júla 2010 do februára 2015.

17 Grécke orgány tak listom z 27. novembra 2012 informovali Komisiu, že čistička funguje v rámci skúšobnej fázy od 27. júla 2012 a je funkčná od 27. novembra 2012. Naopak, sekundárna a terciárna sieť ešte neboli dokončené, hoci prvá z týchto sietí bola prakticky dokončená, s výnimkou jednej časti tejto siete, ktorú využíva aglomerácia Elefsina, konkrétne obec Kato Elefsina.

18 Pokiaľ ide o terciárnu sieť, grécke orgány od marca 2013 do augusta 2015 pravidelne informovali Komisiu o tom, že v dôsledku ťažkostí vnútornej povahy nedosiahla miera zberu komunálnych odpadových vôd dostatočnú úroveň, keďže len 28 % týchto vôd je zozbieraných.

19 Komisia sa v čase podania tejto žaloby domnieva, že hoci uplynulo dvanásť rokov od vyhlásenia rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), Helénska republika doposiaľ nevykonala tento rozsudok v plnom rozsahu.

20 Okrem toho príslušné vnútroštátne orgány nepredložili Komisii žiadny spoľahlivý časový rozvrh, ktorý by umožnil odhadnúť dátum, od ktorého by mohlo prísť ku skutočnému pokroku. Okrem terciárnej siete nebola dokončená ani sekundárna sieť, najmä pokiaľ ide o časť siete, ktorú využíva obec Kato Elefsina v aglomerácii Elefsina. Podľa Komisie nemožno archeologické nálezy, na ktoré sa odvolávala Helénska republika, považovať za ‚vyššiu moc‘, ktorá by odôvodňovala takéto omeškanie pri vykonaní prác.

21 Komisia uvádza, že okrem odpovede gréckych orgánov z 27. novembra 2012 jej neboli oznámené žiadne údaje, ktoré by preukazovali, že komunálne odpadové vody, ktoré boli zbierané, prejdú náročnejším čistením, než je sekundárne čistenie. Grécke orgány mali na preukázanie dostatočného čistenia odpadových vôd preukázať riadne fungovanie čističky počas obdobia dvanástich mesiacov prostredníctvom odobratia vzoriek v súlade s prílohou I časťou D smernice 91/271, ktorá uvádza percentuálny podiel zníženia BOD5 a COD spĺňajúcich požiadavky tejto smernice, pokiaľ ide o sekundárne čistenie, a čo sa týka terciárneho čistenia, dostatočný percentuálny podiel zníženia dusíka podľa tabuľky 2 prílohy I uvedenej smernice.

22 Za týchto podmienok vzhľadom na to, že sa Komisia domnievala, že ešte nebol dosiahnutý súlad s rozsudkom z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), podala túto žalobu.

O nesplnení povinnosti

Argumentácia účastníkov konania

23 Komisia uvádza, že Helénska republika mala prijať najneskôr do 31. decembra 1998 opatrenia potrebné na to, aby boli komunálne odpadové vody z regiónu Thriasio Pedio pred ich vypustením do citlivej oblasti zálivu Elefsina zbierané a čistené podľa článku 3 ods. 1 druhého pododseku a článku 5 ods. 2 smernice 91/271.

24 Helénska republika vo svojom vyjadrení k žalobe tvrdí, že rozsudok z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), bol vykonaný a že žaloba Komisie je preto nedôvodná.

25 V tejto súvislosti tento členský štát tvrdí, že čistenie komunálnych odpadových vôd v predmetnom regióne musí byť uskutočnené prostredníctvom výstavby čističky, ako aj základnej, sekundárnej a terciárnej siete.

26 V prvom rade, pokiaľ ide o výstavbu čističky, ako aj základnej a sekundárnej siete, táto výstavba začala pred podaním žaloby vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385).

27 V tejto súvislosti helénske orgány predložili Komisii žiadosti o spolufinancovanie týchto prác, ktoré Komisia prijala v decembri 2004.

28 Helénska republika tvrdí, že reakcie miestnych obyvateľov, ako aj podanie žaloby spôsobili následné omeškanie pri výstavbe čističky.

29 Táto čistička bola nakoniec dokončená 7. apríla 2011 a po skúšobnom období bola funkčná až od 27. novembra 2012.

30 Na zabezpečenie komplexnejšieho dozoru nad fungovaním čističky boli z komunálnych odpadových vôd odobraté reprezentatívne vzorky pri vpuste do tejto čističky a výpuste z nej. Získané výsledky ukazujú, že tieto vody prešli náročnejším čistením, než je sekundárne čistenie. V tejto súvislosti tento členský štát predložil Súdnemu dvoru údaje z obdobia od 27. novembra 2012 do 28. júla 2016, ktoré preukazujú, že čistenie vôd je v súlade s požiadavkami smernice 91/271.

31 Ďalej, pokiaľ ide o základnú sieť, Helénska republika tvrdí, že hoci boli hlavné zberače vybudované, archeologické vykopávky a nálezy, ako aj rôzne technické problémy, ktorým čelila, spôsobili omeškanie pri výstavbe tejto siete na území aglomerácie Elefsina.

32 Okrem toho, pokiaľ ide o sekundárnu sieť, Helénska republika tvrdí, že súdne konania, technické problémy, nepriaznivé hydrogeologické podmienky, ako aj archeologické vykopávky a nálezy spôsobili značné omeškanie pri výstavbe tejto siete a bránili výstavbe niektorých jej častí. Z toho vyplýva, že sekundárna sieť bola úplne realizovaná, s výnimkou časti umiestnenej v obci Kato Elefsina v aglomerácii Elefsina, a môže ju tak využívať 95 % p. k. v regióne Thriasio Pedio.

33 Helénska republika napriek tomu spresňuje, že čistenie odpadových vôd z obce Kato Elefsina v súčasnosti zabezpečuje čistička odpadových vôd Metamorfosi a že v dôsledku toho nedochádza k žiadnemu vypúšťaniu nevyčistených odpadových vôd do povrchových vôd.

34 Nakoniec nedostatočné množstvo pripojení, vypočítaných v p. k., k terciárnej sieti súvisí s tým, že náklady na pripojenie zaťažujú majiteľov nehnuteľností s pomocou štátu, pričom hospodárska kríza neumožňuje tomuto členskému štátu financovať tieto pripojenia bez účasti obyvateľov. Títo obyvatelia nie sú spôsobilí financovať uvedené pripojenia ku kanalizačnej sieti.

35 Za týchto podmienok dosiahne počet pripojení k terciárnej sieti 45 % p. k. v regióne Thriasio Pedio.

36 Helénska republika napriek tomu spresňuje, že nepripojené komunálne odpadové vody z domácností sú zbierané do systému nádrží a septikov predtým, než sú prepravené cisternovými nákladnými vozidlami do susedných čističiek na čistenie.

37 Komisia vo svojej replike tvrdí, že, ako uznala samotná Helénska republika, sekundárne a terciárne siete musia byť ešte dokončené.

38 Komisia tak trvá na svojich tvrdeniach a opakuje, že Helénska republika doposiaľ nedosiahla súlad s rozsudkom z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385).

39 Táto inštitúcia tvrdí, že tento členský štát vo svojom vyjadrení k žalobe nakoniec oznámil výsledky požadovaných vzoriek. V tomto bode Komisia súhlasí, že tieto výsledky preukazujú, že čistička riadne funguje a že všetky komunálne vody, ktoré sú v súčasnosti zbierané, prejdú čistením v súlade s požiadavkami smernice 91/271.

40 Pokiaľ však ide o sekundárnu sieť, Komisia pripomína, že samotná Helénska republika uznala potrebu dokončenia jej výstavby. Zo 198 km plánovaných potrubí bolo totiž postavených len 184, keďže potrubia v okrese Kato Elefsina v aglomerácii Elefsina chýbajú.

41 Pokiaľ ide o terciárnu sieť, Komisia na základe skutočností predložených Helénskou republikou vo svojom vyjadrení k žalobe uznala tomuto členskému štátu skutočnosť, že 45 % p. k. v regióne Thriasio Pedio je na túto sieť pripojených a že komunálne odpadové vody zbierané týmto systémom podliehajú preto primeranému čisteniu.

42 Helénska republika však nepreukázala, že 55 % zostávajúceho p. k. tohto regiónu je pripojených na účely čistenia v súlade so smernicou 91/271. Okrem údajov týkajúcich sa čističky Metamorfosi, ktorá prijíma len 5 % záťaže vyjadrenej v p. k., nepredložil tento členský štát žiadny dôkaz, ktorý by preukazoval riadne fungovanie, hoci len dočasné, provizórneho systému, ktorý bol týmto členským štátom zavedený.

43 Podľa tejto inštitúcie, hoci Helénska republika preukázala, že systém funguje správne, táto okolnosť predstavuje len poľahčujúcu okolnosť, a nie dosiahnutie súladu s rozsudkom z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385).

44 Helénska republika vo svojej duplike tvrdí, že rozsudok z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), bol vykonaný a žaloba Komisie je preto nedôvodná.

45 Pokiaľ ide o sekundárnu sieť, tento členský štát pripúšťa, že zostáva postaviť len veľmi malú časť.

46 Pokiaľ ide o pripojenie obyvateľov regiónu Thriasio Pedio k terciárnej sieti, z informácií poskytnutých dotknutými aglomeráciami Elefsina, Aspropyrgos, Mandra a Magoula vyplýva, že počet pripojených súkromných domácností pravidelne narastá.

47 Okrem toho, pokiaľ ide o 49,3 % p. k. v regióne Thriasio Pedio, ktorý podľa tohto členského štátu nie je pripojený ku kanalizačným sieťam, odpadové vody sú prepravované do susednej čističky súkromnými spoločnosťami prostredníctvom cisternových nákladných vozidiel. Hoci sa vedie evidencia údajov o konvojoch cisternových nákladných vozidiel prichádzajúcich do zariadenia, informácie o pôvode odpadových vôd a kontaktné údaje vlastníka sa neuchovávajú, okrem prípadu, ak ide o kvapalné odpady z priemyselných oblastí.

Posúdenie Súdnym dvorom

48 Na účely určenia, či Helénska republika prijala všetky potrebné opatrenia na dosiahnutie súladu s rozsudkom z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), v súlade s povinnosťou, ktorá jej vyplýva z článku 260 ods. 1 ZFEÚ, treba overiť, či tento členský štát dodržal ustanovenia článku 3 ods. 1 druhého pododseku a článku 5 ods. 2 smernice 91/271 v celom rozsahu, konkrétne prijatím opatrení potrebných na vytvorenie zberného systému komunálnych odpadových vôd z regiónu Thriasio Pedio a zavedením náročnejšieho čistenia komunálnych odpadových vôd v danom regióne pred ich vypustením do citlivej oblasti zálivu Elefsina, než je sekundárne čistenie podľa článku 4 tejto smernice.

49 Pokiaľ ide o konanie o nesplnení povinnosti na základe článku 260 ods. 2 ZFEÚ, za dátum relevantný pre posúdenie existencie takéhoto nesplnenia povinnosti treba považovať dátum uplynutia lehoty stanovenej vo výzve vydanej na základe tohto ustanovenia (rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 36).

50 Keďže Komisia v prejednávanej veci, ako bolo pripomenuté v bode 15 tohto rozsudku, zaslala 7. mája 2010 Helénskej republike doplňujúcu výzvu v súlade s postupom stanoveným v článku 260 ods. 2 ZFEÚ, relevantným dátumom uvedeným v predchádzajúcom bode je dátum uplynutia lehoty stanovenej v tomto liste, a to 7. júl 2010.

51 Je nesporné, že komunálne odpadové vody z regiónu Thriasio Pedio neboli ešte k tomuto poslednému uvedenému dátumu pred ich vypustením do citlivej oblasti zálivu Elefsina zbierané a čistené podľa požiadaviek článku 3 ods. 1 druhého pododseku a článku 5 ods. 2 smernice 91/271. Ako vyplýva z repliky tohto členského štátu, čistička bola totiž postavená po uvedenom dátume, keďže táto výstavba bola dokončená až 7. apríla 2011 a čistička bola, okrem skúšobného obdobia, v prevádzke len od 27. novembra 2012.

52 Helénska republika v každom prípade pripúšťa jednak, že sekundárna zberná sieť nebola zatiaľ úplne dokončená, keďže obec Kato Elefsina v aglomerácii Elefsina ešte nemá takú sieť k dispozícii, a jednak že k terciárnej sieti nie sú pripojení všetci obyvatelia regiónu Thriasio Pedio.

53 Pokiaľ ide o tvrdenia Helénskej republiky založené na ťažkostiach, ktorým tento členský štát čelí, aby dosiahol súlad s rozsudkom z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora sa členský štát nemôže odvolávať na ťažkosti vnútornej povahy, aby odôvodnil nesplnenie povinností vyplývajúcich z práva Únie (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 4. mája 2017, Komisia/Spojené kráľovstvo, C-502/15, neuverejnený, EU:C:2017:334, bod 48).

54 Za týchto okolností je potrebné konštatovať, že Helénska republika si tým, že neprijala všetky opatrenia, ktoré vyžaduje vykonanie rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), nesplnila povinnosti, ktoré jej vyplývajú z článku 260 ods. 1 ZFEÚ.

O peňažných sankciách

55 Komisia navrhuje, aby bola Helénskej republike uložená povinnosť súčasne zaplatiť penále a paušálnu pokutu.

56 Pokiaľ ide o výšku uvedeného penále a uvedenej paušálnej pokuty, Komisia vychádza zo svojho oznámenia z 13. decembra 2005 s názvom „Uplatňovanie článku [260 ZFEÚ]“ [SEK(2005) 1658] v znení oznámenia Komisie C(2015/C 257/01) 6767 zo 6. augusta 2015 s názvom „Aktualizácia údajov používaných pri výpočte paušálnych pokút a penále, ktoré Komisia bude navrhovať Súdnemu dvoru v konaniach o nesplnení povinnosti“ (ďalej len „oznámenie z 13. decembra 2005“).

O penále

Argumentácia účastníkov konania

57 Podľa bodu 6 oznámenia z 13. decembra 2005 Komisia vychádza pri stanovení sankcie, ktorú navrhuje uložiť Súdnemu dvoru, z troch hlavných kritérií, a to zo závažnosti porušenia, jeho trvania a potreby zabezpečiť odrádzajúci účinok sankcie, aby sa zabránilo opakovanému porušovaniu práva.

58 Pokiaľ ide o závažnosť zisteného porušovania, Komisia zdôrazňuje, že vypúšťanie nevyčistených odpadových vôd na povrch spôsobuje znečistenie, ktoré charakterizuje nerovnováha kyslíka, kým prísun živín má nepriaznivý dopad najmä na kvalitu útvarov povrchových vôd a súvisiacich ekosystémov. Okrem toho vypúšťanie takýchto komunálnych odpadových vôd by mohlo mať vážny vplyv na verejné zdravie.

59 Okrem toho neúplné vykonanie rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), ohrozuje možnosť obyvateľov využívať dostatočne čisté útvary povrchovej vody na vykonávanie voľnočasových aktivít.

60 Pokiaľ ide o komunálne odpadové vody, ktoré prešli len nedostatočným čistením, Komisia zdôrazňuje, že samotné sekundárne čistenie nepostačuje na to, aby sa zabránilo akémukoľvek riziku znečistenia a zhoršenia kvality vody, ako aj súvisiacich ekosystémov, pokiaľ boli zberné vody v súlade s článkom 5 smernice 91/271 uznané za citlivé oblasti. Napriek vynaloženému úsiliu a opatreniam prijatým gréckymi orgánmi pritom 72 % komunálnych odpadových vôd nie je zbieraných v súlade s požiadavkami smernice 91/271, takže nesplnenie povinnosti konštatované v tejto súvislosti podľa rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), pretrváva.

61 Podľa Komisie by mohlo byť úsilie, ktoré vynaložili grécke orgány, najmä po vyhlásení rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), prípadne považované za poľahčujúcu okolnosť. Čistička je totiž v súčasnosti v prevádzke, hlavná kanalizačná sieť bola postavená a sekundárna sieť, s výnimkou obce Kato Elefsina, bola realizovaná.

62 Komisia sa však domnieva, že tieto poľahčujúce okolnosti sú vo veľkej miere neutralizované priťažujúcimi okolnosťami, ktorými sa vyznačuje prejednávaná vec. Predovšetkým uplynulo viac ako dvanásť rokov od vyhlásenia rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385). Inými slovami, Helénska republika mala viac ako šestnásť rokov od začatia konania o neplnení povinnosti, aby dosiahla úplný súlad s požiadavkami smernice 91/271. Okrem toho Komisia nemá k dispozícii orientačný časový rozvrh ani spoľahlivé údaje, ktoré by umožňovali určiť

okamih, keď Helénska republika ukončila vykonanie všetkých opatrení na dosiahnutie súladu so všetkými požiadavkami vyplývajúcimi z rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385).

63 V dôsledku toho z hľadiska významu právnych predpisov Únie, ktoré sú predmetom nesplnenia povinností zisteného v tejto súvislosti podľa rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), následkov tohto nesplnenia povinnosti na všeobecné a individuálne záujmy, poľahčujúcich okolností súvisiacich s doteraz dosiahnutým pokrokom, priťažujúcich okolností vyplývajúcich z neistoty, pokiaľ ide o dátum, ku ktorému Helénska republika dosiahla úplný súlad s týmto rozsudkom, jasnosti porušených ustanovení smernice 91/271 a opakovaného porušenia práva Helénskou republikou v súvislosti s dodržaním právnej úpravy Únie v oblasti životného prostredia a rozsudkov Súdneho dvora, Komisia preto navrhuje koeficient závažnosti 5, vypočítaný v súlade s pokynmi uvedenými v oznámení z 13. decembra 2005.

64 Pokiaľ ide o trvanie porušenia, Komisia pripomína, že Súdny dvor vydal rozsudok Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), 24. júna 2004, kým Komisia sa rozhodla podať žalobu na základe článku 260 ods. 2 ZFEÚ 19. novembra 2015. Vzhľadom na to, že uplynulo 137 mesiacov, Komisia žiada, aby bol koeficient trvania stanovený na 3 na stupnici od 1 do 3.

65 Nakoniec, pokiaľ ide o koeficient platobnej schopnosti členského štátu, nazývaný faktor „n“, táto inštitúcia pripomína, že oznámenie z 13. decembra 2005 stanovuje tento faktor pre Helénsku republiku na 3,48.

66 Komisia uvádza, že podľa vzorca uvedeného v tomto oznámení sa denné penále rovná paušálnemu jednotnému základu 670 eur vynásobenému koeficientom závažnosti, koeficientom dĺžky trvania a faktorom „n“. V prejednávanej veci tak navrhuje denné penále 34 974 eur.

67 Komisia sa však domnieva, že toto penále treba postupne znižovať v závislosti od pokroku dosiahnutého pri vykonaní rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385). Komisia preto navrhuje uplatniť v súlade s bodom 13.2 uvedeného oznámenia klesajúce denné penále, ktorého skutočná výška by mala byť vypočítaná ku koncu každého šesťmesačného obdobia znížením celkovej výšky za dané obdobia o podiel zodpovedajúci pomeru p. k., ktorý bol uvedený do súladu s rozsudkom z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), na konci príslušného obdobia.

68 Komisia v tejto súvislosti vo svojej žalobe spresňuje, že podiel obyvateľov dotknutého regiónu, ktorý nemal k dispozícii zberné systémy a čistenie v súlade s požiadavkami článku 3 ods. 1 druhého pododseku a článku 5 ods. 2 smernice 91/271, zodpovedal v okamihu podania jej žaloby celkovému počtu 35 883 p. k., a vo svojej replike, že tento počet bol 27 500.

69 Podľa Komisie treba na účely určenia konečnej výšky denného penále zohľadniť každú jednotku p. k., ktorá bola skutočne uvedená do súladu s požiadavkami smernice 91/271, a to po tom, ako Helénska republika oznámi tejto inštitúcii údaje preukazujúce, že došlo k tomuto uvedeniu do súladu.

70 Helénska republika tvrdí, že ani závažnosť porušenia, ani jeho trvanie, ani spolupráca a obozretnosť, ktorú preukázala počas konania, ani pokrok dosiahnutý vo vykonaní rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), neodôvodňujú uloženie penále. Subsidiárne Helénska republika spochybňuje metódu výpočtu tohto penále.

71 Tento členský štát sa tak domnieva, že výška navrhovaného penále je neprimeraná vo vzťahu k závažnosti porušenia práva, ktorého vplyv na životné prostredie z dôvodu nesplnenia konkrétnych povinností vyplývajúcich so smernice 91/271 nebol správne posúdený.

72 Helénska republika sa domnieva, že vykonala rozsudok z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), v tom zmysle, že realizovala stavby potrebné na vykonanie tohto rozsudku.

73 Pokiaľ ide o závažnosť a trvanie porušenia, návrh Komisie uplatniť koeficient 5 nezohľadnil skutočnosť, že uvedený rozsudok už bol vykonaný. V tejto súvislosti tento členský štát tvrdí, že škoda spôsobená na ľudskom zdraví sa v prejednávanej veci neprejavila, keďže komunálne odpadové vody z domácností, ktoré neboli pripojené k sekundárnej sieti, nie sú priamo a nekontrolovane vypúšťané do zberných vôd, ale sú zbierané do systémov nádrží, ako aj septikov, predtým než sú prepravované cisternovými nákladnými vozidlami do fungujúcich susedných čističiek, aby boli čistené. Tento koeficient závažnosti je okrem iného príliš vysoký z hľadiska koeficientu navrhovaného Komisiou a prijatého Súdnym dvorom vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko (C-557/14, EU:C:2016:471).

74 Okrem toho Komisia neopodstatnene tvrdí, že údajne neúplné vykonanie rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), môže ovplyvniť uplatňovanie iných smerníc Únie alebo mať vplyv na všeobecné alebo individuálne záujmy v prejednávanej veci.

75 Helénska republika taktiež spochybňuje tvrdenia Komisie, podľa ktorých sa tento členský štát dopúšťa opakovaného porušovania v konkrétnej oblasti práva Únie.

76 Helénska republika podľa svojho názoru v prejednávanej veci jednak preukázala, že komunálne odpadové vody regiónu Thriasio Pedio prešli náročnejším než sekundárnym čistením, ktoré umožňuje odstrániť fosfor a dusík, a jednak že časti obyvateľstva, ktorá ešte nie je pripojená z dôvodu archeologických vykopávok alebo finančných ťažkostí, slúži čistička odpadových vôd Metamorfosi.

77 Helénska republika vzhľadom na to, že odstránila alebo aspoň podstatne obmedzila zásah do životného prostredia vyplývajúci z nesplnenia povinnosti konštatovaného v rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), navrhuje, pokiaľ by Súdny dvor rozhodol o tom, že jej uloží penále, vypočítať výšku tohto penále na základe koeficientu závažnosti zníženého na hodnotu 1.

78 Okrem toho vzhľadom na okolnosti prejednávanej veci je uvedené penále neprimerané z hľadiska trvania porušenia, ako aj zníženej platobnej schopnosti Helénskej republiky z dôvodu hospodárskej krízy, ktorej táto republika čelí.

79 Vzhľadom na skutočnosť, že zostávalo realizovať len 5 % sekundárnej siete a že Helénska republika už prijala na tento účel potrebné opatrenia, sa tento členský štát totiž domnieva, že na účely výpočtu prípadného penále treba stanoviť koeficient trvania na hodnotu 1.

80 Pokiaľ ide o platobnú schopnosť uvedeného členského štátu, hrubý domáci produkt (HDP) tohto štátu klesol od roku 2010 do roku 2016 o 25,5 %.

81 Nakoniec, pokiaľ by sa Súdny dvor rozhodol uložiť jej penále, Helénska republika žiada, aby sa vyhovelo návrhu Komisie, ktorý spočíva v uplatnení klesajúceho penále v závislosti od stavu výkonu rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), a aby jeho výška bola vypočítaná každých šesť mesiacov.

Posúdenie Súdnym dvorom

82 Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora je uloženie penále v zásade odôvodnené len vtedy, keď nesplnenie povinnosti spočívajúce v tom, že nebol vykonaný predchádzajúci rozsudok, trvá až do posúdenia skutkových okolností Súdnym dvorom (rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 61 a citovaná judikatúra).

83 V tejto súvislosti treba uviesť, že ako vyplýva z bodov 30 a 39 tohto rozsudku, Helénska republika oznámila vo svojom vyjadrení k žalobe výsledky reprezentatívnych vzoriek odobratých z čističky, ktoré preukazujú jej riadne fungovanie a z ktorých vyplýva, že od 27. novembra 2012 do 28. júla 2016 bolo čistenie komunálnych odpadových vôd z hľadiska smernice 91/271 účinné. V tejto súvislosti Komisia tak vo svojej replike, ako aj na pojednávaní tvrdila, že komunálne odpadové vody, ktoré sú v súčasnosti zbierané, sú skutočne čistené v súlade s požiadavkami tejto smernice.

84 Na jednej strane napriek tomu, že bola základná sieť v regióne Thriasio Pedio už úplne dokončená, sekundárna sieť v obci Kato Elefsina v aglomerácii Elefsina ešte nebola postavená, ako tvrdí Komisia a ako to navyše uznala samotná Helénska republika, a to aj na pojednávaní pred Súdnym dvorom. Nemožno sa preto domnievať, že sekundárna sieť v regióne Thriasio Pedio bola úplne dokončená.

85 Na druhej strane, pokiaľ ide o pripojenie všetkých obyvateľov regiónu Thriasio Pedio k terciárnej sieti, aj za predpokladu, že by tvrdenie Helénskej republiky uplatnené na pojednávaní, podľa ktorého bolo 50,7 % p. k. v tomto regióne už pripojeného k tejto sieti, bolo dôvodné, čo Komisia spochybňuje, nič to nemení na tom, 49,3 % p. k. v uvedenom regióne ešte nie je k tejto terciárnej sieti pripojeného.

86 Za týchto podmienok sa Súdny dvor domnieva, že Helénska republika nepreukázala, že k dátumu pojednávania na Súdnom dvore splnila v celom rozsahu povinnosti vyplývajúce z rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385).

87 Súdny dvor sa v dôsledku toho domnieva, že uloženie povinnosti Helénskej republike zaplatiť penále je vhodným finančným nástrojom, ktorý ju privedie k tomu, aby prijala opatrenia nevyhnutné na ukončenie nesplnenia povinnosti konštatovaného v rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), a na zabezpečenie vykonania tohto rozsudku v celom rozsahu.

88 Nemožno však *a priori* vylúčiť, že rozsudok z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), bude ku dňu vyhlásenia tohto rozsudku vykonaný v celom rozsahu. Penále tak musí byť uložené iba za predpokladu, že nesplnenie povinnosti pretrváva v deň tohto vyhlásenia (pozri analogicky rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 66).

89 Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že penále treba určiť v závislosti od miery potrebnej na presvedčenie členského štátu, ktorý neplní rozsudok týkajúci sa nesplnenia povinnosti, aby zmenil svoje správanie a ukončil inkriminované porušovanie (rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 67 a citovaná judikatúra).

90 Pri výkone svojej voľnej úvahy prislúcha Súdnemu dvoru, aby stanovil také penále, ktoré je jednak prispôsobené okolnostiam a jednak primerané zistenému nesplneniu povinnosti, ako aj platobnej schopnosti dotknutého členského štátu (rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 68).

91 Návrhy Komisie týkajúce sa penále nie sú pre Súdny dvor záväzné a sú iba užitočným návodom. Rovnako usmernenia uvedené v oznámeniach Komisie nie sú pre Súdny dvor záväzné, ale iba prispievajú k zabezpečeniu transparentnosti, predvídateľnosti a právnej istoty opatrení samotnej Komisie, keď táto inštitúcia predkladá návrhy Súdnemu dvoru. V rámci konania podľa článku 260 ods. 2 ZFEÚ týkajúceho sa nesplnenia povinnosti, ktoré pretrváva v členskom štáte napriek tomu, že

to isté nesplnenie už bolo konštatované v prvom rozsudku vydanom na základe článku 258 ZFEÚ, musí mať Súdny dvor možnosť voľne stanoviť výšku a spôsob platby uloženého penále, ktoré považuje za primerané, aby motivovalo tento členský štát na ukončenie nesplnenia povinností vyplývajúcich z tohto prvého rozsudku Súdneho dvora (rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 69).

92 Na účely stanovenia výšky penále medzi základné kritériá, ktoré je potrebné zohľadniť na zabezpečenie donucovacieho charakteru tohto penále a aby sa právo Únie uplatňovalo jednotne a účinne, v zásade patria závažnosť porušenia, jeho trvanie a platobná schopnosť dotknutého členského štátu. Na účely uplatňovania týchto kritérií je potrebné zohľadniť najmä dôsledky, ktoré má nevykonanie rozsudku na verejné a súkromné záujmy, ako aj naliehavosť dosiahnuť to, aby si predmetný členský štát splnil svoje povinnosti (rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 70).

93 Po prvé, pokiaľ ide o závažnosť porušenia, treba pripomenúť, že smernica 91/271 má za cieľ chrániť životné prostredie. Neexistencia alebo nedostatočnosť systémov na čistenie komunálnych odpadových vôd môže viesť k poškodeniu životného prostredia a treba ich považovať za mimoriadne závažné (rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 71).

94 Okrem iného treba za priťažujúcu považovať okolnosť, podľa ktorej k úplnému vykonaniu rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), podľa informácií od Helénskej republiky ešte nedošlo, čo zodpovedá meškaniu takmer dvadsať rokov, keďže povinnosť zabezpečiť súlad sekundárneho čistenia komunálnych odpadových vôd regiónu Thriasio Pedio mala byť splnená najneskôr 31. decembra 1998 (pozri v tejto súvislosti rozsudok z 24. júna 2004, Komisia/Grécko, C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385, bod 51). Súdny dvor môže iba konštatovať mimoriadne dlhé porušovanie, ktoré vzhľadom na cieľ uvedený vyššie má značnú závažnosť (pozri analogicky rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 74).

95 Pokiaľ ide o tvrdenie predložené Helénskou republikou, podľa ktorého komunálne odpadové vody vypustené obyvateľmi regiónu Thriasio Pedio, ktorí neboli pripojení k terciárnej sieti, nie sú vypustené do prírody, ale sú prepravované do susednej čističky cisternovými nákladnými vozidlami, toto tvrdenie, ktoré okrem iného spochybňuje Komisia, nemôže uspieť, keďže Helénska republika nepredkladá dôkazy, ktoré by mohli preukázať riadne fungovanie takéhoto zberného systému.

96 Treba však uviesť, že situácia v regióne Thriasio Pedio sa zlepšila v porovnaní so situáciou, ktorá existovala v čase začatia konania o nesplnení povinnosti, ktoré viedlo k vydaniu rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385). Hoci v tomto období zberný systém komunálnych odpadových vôd vôbec neexistoval, k dátumu posúdenia skutkového stavu Súdnym dvorom bola základná sieť úplne dokončená, sekundárna sieť mala byť dokončená len v obci Kato Elefsina a počet obyvateľov regiónu Thriasio Pedio pripojených k terciárnej sieti, ako tvrdí Helénska republika vo svojich procesných písomnostiach, dosiahol podiel 45 % p. k. v tomto regióne. V tejto súvislosti však nemožno prijať tvrdenie členského štátu o podiele vo výške 50,7 %, ako vyplýva z bodu 85 tohto rozsudku, keďže tento členský štát nepreukázal dôvodnosť tohto tvrdenia.

97 V prejednávanej veci je však potrebné konštatovať, že význam škody, ktorá v čase vyhlásenia tohto rozsudku je aj naďalej spôsobovaná ľudskému zdraviu a životnému prostrediu z dôvodu vytýkaného nesplnenia povinnosti, závisí vo veľkej miere od počtu konkrétnych miest, ktorých sa toto nesplnenie týka. Z toho dôvodu je táto škoda menej významná ako škoda spôsobená ľudskému zdraviu a životnému prostrediu v dôsledku pôvodného nesplnenia povinnosti konštatovaného v rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385) (pozri analogicky rozsudok z 2. decembra 2014, Komisia/Grécko, C-378/13, EU:C:2014:2405, bod 56).

98 Navyše treba považovať za poľahčujúcu okolnosť skutočnosť, ako tvrdí Helénska republika, že región Thriasio Pedio je oblasťou, ktorá má značné archeologické bohatstvo a že z dôvodu archeologických vykopávok a objavenia archeologických nálezísk bola sekundárna sieť vybudovaná, s výnimkou časti siete nachádzajúcej sa v obci Kato Elefsina v aglomerácii Elefsina.

99 Po druhé, pokiaľ ide o trvanie porušenia, treba pripomenúť, že toto treba hodnotiť vzhľadom na okamih, ku ktorému Súdny dvor posudzoval skutkový stav, a nie okamih, keď bolo porušenie namietané Komisiou. Doba trvania porušenia v prejednávanej veci, t. j. takmer štrnásť rokov odo dňa vyhlásenia rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), je značná (pozri analogicky rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 76).

100 Hoci článok 260 ods. 1 ZFEÚ nespresňuje lehotu, v akej treba vykonať rozsudok, záujem, ktorý sa spája s bezprostredným a jednotným uplatňovaním práva Únie, podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyžaduje, aby sa s týmto plnením začalo bezprostredne a aby sa dovŕšilo v najkratšej možnej lehote (rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 77 a citovaná judikatúra).

101 Po tretie, pokiaľ ide o platobnú schopnosť predmetného členského štátu, z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že treba zobrať do úvahy najnovší vývoj hrubého domáceho produktu (HDP) členského štátu v čase posudzovania skutkového stavu Súdnym dvorom (rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 78). V tejto súvislosti treba zohľadniť tvrdenia Helénskej republiky, podľa ktorých sa od roku 2010 do roku 2016, keď tento členský štát predložil vyjadrenie k žalobe Súdnemu dvoru, znížilo HDP o 25,5 %.

102 Komisia okrem toho Súdnemu dvoru navrhla, aby bolo penále postupne znižované v závislosti od pokroku dosiahnutého pri vykonaní rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385).

103 V tejto súvislosti treba poznamenať, že napriek tomu, že na účely zabezpečenia úplného vykonania rozsudku Súdneho dvora musí byť penále vyžadované v plnom rozsahu, až kým členský štát neprijme všetky opatrenia nevyhnutné na ukončenie konštatovaného nesplnenia, sankcia zohľadňujúca prípadný pokrok členského štátu v plnení povinností by pripadala od úvahy (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. decembra 2014, Komisia/Grécko, C-378/13, EU:C:2014:2405, bod 60).

104 V prejednávanej veci Komisia na účely výpočtu výšky penále navrhuje zohľadniť postupné zníženie počtu p. k., ktoré nie sú v súlade so smernicou 91/271, čo umožňuje zohľadniť pokrok dosiahnutý Helénskou republikou pri vykonaní rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), a zásadu proporcionality. Prostredníctvom tohto znižovania je potrebné priviesť Helénsku republiku nielen k tomu, aby čo najskôr dokončila výstavbu zberného systému v obci Kato Elfesina, ale aj k tomu, aby sa ubezpečila, že v súlade s požiadavkami smernice 91/271 bude zavedený zberný systém v celom regióne Thriasio Pedio.

105 Vzhľadom na všetky okolnosti tejto veci považuje Súdny dvor za primerané uložiť klesajúce penále vo výške 18 000 eur za deň.

106 Pokiaľ ide o periodicitu penále, klesajúca zložka tohto penále sa stanoví v súlade s návrhom Komisie na polročnom základe, keďže poskytnutie dôkazu o súlade so smernicou 91/271 môže vyžadovať určitý čas, a na účely zohľadnenia pokroku prípadne dosiahnutého žalovaným členským štátom. Treba tak znížiť celkovú sumu týkajúcu sa každého z týchto období o percentuálny podiel predstavujúci pomer počtu jednotiek p. k., ktoré boli v regióne Thriasio Pedio skutočne uvedené do súladu s rozsudkom z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385) (pozri analogicky rozsudok z 15. októbra 2015, Komisia/Grécko, C-167/14, neuverejnený, EU:C:2015:684, bod 66).

107 V dôsledku toho Súdny dvor v rámci svojej voľnej úvahy považuje za vhodné stanoviť polročné penále na 3 276 000 eur.

108 Zo všetkých predchádzajúcich úvah vyplýva, že Helénskej republike treba uložiť povinnosť zaplatiť Komisii penále vo výške 3 276 000 eur za každý polrok, v ktorom došlo k omeškaniu pri vykonaní opatrení potrebných na dosiahnutie súladu s rozsudkom z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), a to odo dňa vyhlásenia tohto rozsudku až do úplného vykonania rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), ktorého skutočná výška sa vypočíta na konci každého šesťmesačného obdobia znížením celkovej sumy za každé z týchto období o percentuálny podiel predstavujúci pomer počtu jednotiek p. k., ktoré boli na konci posudzovaného obdobia skutočne uvedené do súladu s rozsudkom z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), v regióne Thriasio Pedio k počtu jednotiek p. k., ktoré neboli uvedené do súladu s rozsudkom z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), v tomto regióne ku dňu vyhlásenia tohto rozsudku.

O paušálnej pokute

Argumentácia účastníkov konania

109 Komisia navrhuje, aby Súdny dvor uložil Helénskej republike povinnosť zaplatiť dennú paušálnu pokutu vo výške 3 828 eur, vypočítanú na základe oznámenia z 13. decembra 2005, ktorej výška vyplýva zo súčinu paušálneho jednotného základu vo výške 220 eur s koeficientom závažnosti 5 a faktorom „n“ vo výške 3,48 od dátumu vyhlásenia rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), až do dátumu vyhlásenia tohto rozsudku alebo do dátumu vykonania rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), ak tomuto vykonaniu dôjde pred vyhlásením tohto rozsudku.

110 V prejednávanej vedci uplynulo 4 165 dní od vydania rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), do rozhodnutia Komisie podať túto žalobu podľa článku 260 ods. 2 ZFEÚ, t. j. 19. novembra 2015. Celková paušálna pokuta je preto k dátumu tohto rozhodnutia Komisie rovnaká ako denná paušálna pokuta uvedená v predchádzajúcom bode, vynásobená počtom dní, t. j. 15 943 620 eur, čo je suma, ktorá je vyššia ako minimálna paušálna pokuta stanovená pre Helénsku republiku, ktorá predstavuje 1 933 000 eur.

111 Vzhľadom na to, že výška paušálnej pokuty prekračuje výšku minimálnej paušálnej pokuty, treba uložiť dennú paušálnu pokutu vo výške 3 828 eur podľa podmienok uvedených v bode 110 tohto rozsudku.

112 Helénska republika tvrdí, že vykonala rozsudok z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), keďže boli vykonané práce určené na zabezpečenie jeho výkonu a že pokiaľ ide o práce, ktoré ešte mali byť vykonané, už boli prijaté opatrenia potrebné na tento účel. Okrem toho tento členský štát systematicky a lojálne spolupracoval s útvarmi Komisie. Navyše neexistuje riziko opätovného porušovania práva, keďže Helénska republika odstránila alebo aspoň v podstatnom rozsahu obmedzila akýkoľvek ďalší zásah do životného prostredia. Tento členský štát preto tvrdí, že uloženie paušálnej pokuty nie je v prejednávanej veci odôvodnené.

113 Ak by Súdny dvor napriek tomu rozhodol uložiť Helénskej republike paušálnu pokutu, tento členský štát uvádza, že dňom, ktorý sa mal zohľadniť ako deň, od ktorého sa počíta táto pokuta, nebol deň vyhlásenia rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), keďže vzhľadom na prebiehajúcu výstavbu tento rozsudok nemohol byť k tomuto dátumu vykonaný, ale až po uplynutí primeranej lehoty na výkon tohto rozsudku.

114 V každom prípade prináleží Súdnemu dvoru posúdiť, či vzhľadom na „extrémne zložitú“ hospodársku situáciu, ktorej Helénska republika čelí, je objektívne vhodné uložiť tomuto členskému štátu povinnosť zaplatiť takúto pokutu, alebo ho naopak od tejto povinnosti úplne oslobodiť.

115 V každom prípade Helénska republika spochybňuje metódu výpočtu Komisie. Tvrdí, že pokiaľ jej mala byť uložená povinnosť zaplatiť dennú paušálnu pokutu, táto pokuta by mala predstavovať 765,60 eura a v prípade, že by Súdny dvor rozhodol o uložení jednorazovej paušálnej pokute, táto pokuta by mala byť vo výške 1 933 000 eur.

Posúdenie Súdnym dvorom

116 Na úvod je potrebné pripomenúť, že Súdny dvor je v rámci výkonu voľnej úvahy, ktorá mu prináleží v danej oblasti, oprávnený kumulatívne uložiť penále a paušálnu pokutu (rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 91).

117 Uloženie paušálnej pokuty a prípadné stanovenie jej výšky v každom konkrétnom prípade nutne závisí od všetkých relevantných faktorov, ktoré sa týkajú tak charakteristík konštatovaného nesplnenia povinnosti, ako aj samotného postoja dotknutého členského štátu, ktorého sa konanie začaté podľa článku 260 ZFEÚ týka. V tomto smere tento článok poskytuje Súdnemu dvoru širokú mieru voľnej úvahy pri rozhodovaní, či uloží alebo neuloží túto sankciu a prípadne pri stanovení jej výšky (rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 92).

118 V prejednávanej veci súhrn právnych a skutkových okolností, ktoré viedli ku konštatovaniu posudzovaného nesplnenia povinnosti, najmä okolnosť, že už boli vyhlásené iné rozsudky, a to okrem rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), aj rozsudky zo 7. februára 2013, Komisia/Grécko (C-517/11, neuverejnený, EU:C:2013:66), a z 15. októbra 2015, Komisia/Grécko (C-167/14, neuverejnený EU:C:2015:684), konštatujúce, že Helénska republika si nesplnila povinnosti v oblasti čistenia komunálnych odpadových vôd, predstavuje indikátor, že účinné predchádzanie budúceho opakovania podobných porušení práva Únie si môže vyžadovať prijatie takých odrádzajúcich opatrení, akým je uloženie povinnosti zaplatiť paušálnu pokutu (pozri analogicky rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 93).

119 Za týchto okolností Súdnemu dvoru prináleží, aby v rámci svojej diskrečnej právomoci stanovil výšku tejto paušálnej pokuty tak, aby bola jednak prispôsobená okolnostiam a jednak primeraná zistenému nesplneniu povinnosti (rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 94).

120 Medzi relevantné faktory v tejto súvislosti patria najmä také skutočnosti, akými sú závažnosť zisteného porušenia a obdobie, počas ktorého toto porušenie pretrvávalo od vyhlásenia rozsudku, ktorým bolo konštatované (rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 95).

121 Okolnosti prejednávanej veci, ktoré majú byť zohľadnené, vyplývajú najmä z úvah nachádzajúcich sa v bodoch 92 až 101 tohto rozsudku a týkajúcich sa závažnosti a trvania porušenia, ako aj platobnej schopnosti dotknutého členského štátu.

122 V súvislosti so závažnosťou predmetného porušenia treba uviesť, že pokiaľ ide o výstavbu sekundárnej siete, len časť aglomerácie je naďalej bez takejto siete, konkrétne obec Kato Elefsina v aglomerácii Elefsina, a pokiaľ ide o percentuálny podiel p. k. v regióne Thriasio Pedio pripojeného k terciárnej sieti, tento podiel dosahuje 45 %. Treba však uviesť, že v priemere počas väčšiny obdobia od dátumu vyhlásenia rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), do dátumu vyhlásenia tohto rozsudku, tento región nedisponoval ani čističkou, keďže táto čistička bola uvedená do prevádzky až od 27. novembra 2012. Toto porušenie preto treba na účely výpočtu paušálnej pokuty považovať za vážnejšie než na účely stanovenia penále.

123 Okrem toho, pokiaľ ide o trvanie porušenia, okrem úvah uvedených v bodoch 99 a 100 tohto rozsudku, treba na účely stanovenia paušálnej pokuty zohľadniť skutočnosť, že Helénska republika napriek tomu, že systematicky spolupracovala s útvarmi Komisie, nedodržala rôzne časové rozvrhy, ktoré si sama určila na účely zabezpečenia toho, aby čistenie komunálnych odpadových vôd celého regiónu Thriasio Pedio spĺňalo dané požiadavky. Zo spisu predloženého Súdnemu dvoru totiž vyplýva, že Komisii nebol doručený od tohto členského štátu žiadny spoľahlivý časový rozvrh, ktorý by umožňoval odhadnúť dátum, od ktorého by Komisia mohla konštatovať skutočný pokrok pri uplatnení nevyhnutných opatrení z hľadiska výkonu rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), a teda na účely dosiahnutia súladu s požiadavkami smernice 91/271.

124 Odôvodnenia uplatňované Helénskou republikou v tejto súvislosti, konkrétne skutočnosť, že omeškanie s výkonom tohto rozsudku bolo spôsobené ťažkosťami vnútornej povahy, nemožno prijať. Ako bolo totiž pripomenuté v bode 53 tohto rozsudku, členský štát sa nemôže odvolávať na ťažkosti vnútornej povahy, aby tým odôvodnil nesplnenie povinností vyplývajúcich z práva Únie, a preto takáto argumentácia nemôže uspieť.

125 Treba teda konštatovať, že nesplnenie povinnosti vytýkané Helénskej republike pretrvávalo počas značne dlhého obdobia.

126 Nakoniec, ako uviedla Komisia, treba zohľadniť vysoký počet rozsudkov uvedených v bode 118 tohto rozsudku, ktoré konštatovali nesplnenie si povinností Helénskou republikou v oblasti čistenia komunálnych odpadových vôd. Opakujúca sa povaha porušujúceho konania členského štátu sa ukazuje o to viac neprijateľná, že k nej došlo v oblasti, v ktorej sú vplyvy na ľudské zdravie a životné prostredie mimoriadne závažné. V tejto súvislosti opakovanie protiprávneho konania členského štátu v špecifickej oblasti môže naznačovať, že účinná prevencia podobných porušení práva Únie v budúcnosti si žiada prijatie takého odradzujúceho opatrenia, akým je uloženie paušálnej pokuty (rozsudok z 22. júna 2016, Komisia/Portugalsko, C-557/14, EU:C:2016:471, bod 99).

127 Napriek tomu, ako bolo uvedené v bode 121 tohto rozsudku, treba tiež zohľadniť skutočnosti, ktoré boli uvedené v bodoch 92 až 101 tohto rozsudku, vrátane skutočností týkajúcich sa ťažkostí súvisiacich s archeologickými vykopávkami a s objavením archeologických nálezísk v regióne Thriasio Pedio, ako aj vplyv hospodárskej krízy, ktorej čelí Helénska republika, na platobnú schopnosť tohto členského štátu.

128 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy Súdny dvor usudzuje, že stanovením výšky paušálnej pokuty, ktorú musí Helénska republika zaplatiť, na 5 000 000 eur spravodlivo posúdil okolnosti prejednávanej veci.

129 V dôsledku toho je potrebné uložiť Helénskej republike povinnosť zaplatiť Komisii paušálnu pokutu vo výške 5 000 000 eur.

O trovách

130 Podľa článku 138 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Keďže Komisia navrhla uložiť Helénskej republike povinnosť nahradiť trovy konania a bolo konštatované nesplnenie povinnosti týmto štátom, je opodstatnené uložiť jej povinnosť nahradiť trovy konania.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol takto:

1. **Helénska republika si tým, že neprijala všetky opatrenia potrebné na vykonanie rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), nesplnila povinnosti, ktoré jej vyplývajú z článku 260 ods. 1 ZFEÚ.**

2. **Pokiaľ bude nesplnenie povinností konštatované v bode 1 výroku pretrvávať aj v okamihu vyhlásenia tohto rozsudku, Helénskej republike sa ukladá povinnosť zaplatiť Európskej komisii penále vo výške 3 276 000 eur za každý polrok, v ktorom došlo k omeškaniu pri vykonaní opatrení potrebných na dosiahnutie súladu s rozsudkom z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), a to odo dňa vyhlásenia tohto rozsudku až do úplného vykonania rozsudku z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), ktorého skutočná výška sa vypočíta na konci každého šesťmesačného obdobia znížením celkovej sumy za každé z týchto období o percentuálny podiel predstavujúci pomer počtu jednotiek populačného koeficientu, ktoré boli na konci posudzovaného obdobia skutočne uvedené do súladu s rozsudkom z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), v regióne Thriasio Pedio k počtu jednotiek populačného koeficientu, ktoré neboli uvedené do súladu s rozsudkom z 24. júna 2004, Komisia/Grécko (C-119/02, neuverejnený, EU:C:2004:385), v tomto regióne ku dňu vyhlásenia tohto rozsudku.**

3. **Helénska republika je povinná zaplatiť Európskej komisii paušálnu pokutu vo výške 5 miliónov eur.**

4. **Helénska republika je povinná nahradiť trovy konania.**

Podpisy